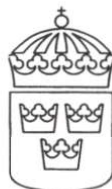

Riksdagens protokoll

1993/94:70

Fredagen den 4 mars

Kl. 9.00 – 10.35

Protokoll
1993/94:70

1 § Meddelande om information från regeringen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 TALMANNEN:

Justitieminister Gun Hellsvik (m) lämnar information om åtgärder mot ungdomsbrott torsdagen den 17 mars efter muntliga frågor till regeringen.

2 § Svar på interpellation 1993/94:86 om handel med returglas

Anf. 2 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Magnus Persson har frågat mig om jag avser att lägga fram konkreta förslag om hur och på vilket sätt de existerande retursystemen skall kunna bibehållas och vidareutvecklas.

Ett grundläggande problem i dag är att samhällets hantering av material i hög utsträckning är enkelriktad – från utvinning av råvara till deponering av avfall. Att i snabb takt förbruka resurser som inte förnyas, att slösaktigt konsumera förnybara resurser och sedan slänga allt avfall är inte hållbart. Ett effektivt resursutnyttjande, återanvändning och återvinning är nyckeln till en hållbar utveckling. För en hållbar utveckling krävs en kretsloppsanpassad materialhantering.

Det finns i dag väl utvecklade system för insamling, återanvändning och materialåtervinning av vissa förpackningar i vårt land, bl.a. för flaskor och aluminiumburkar för öl, läsk, vin och sprit.

Magnus Persson gör bedömningen att glas för återanvändning är att föredra framför glas för återvinning och efterfrågar en mer ingående analys och ett seriösare angreppssätt från statsmaktens sida. Låt mig påminna Magnus Persson om att en särskild utredning har genomfört omfattande studier och analyser inom förpackningsområdet. I utredningens slutbetänkande Miljön och förpackningarna (SOU 1991:76) lämnas förslag till åtgärder inom förpackningsområdet som främjar retursystem samt till en modell för producentansvar vad gäller returhantering och återanvändning, återvinning av material eller energiutvinning från förpackningar. Utredningen innefattade även en kartläggning och översyn av vilka förpackningar och retursystem som förekommer på den svenska marknaden såväl som på den europeiska. Utredningen har även genomfört s.k. livscykelanalyser av olika förpackningsmaterial och kartlagt deras miljöbelastning.

Regeringens riktlinjer vad beträffar återanvändning och materialåtervinning av förpackningar har fastställts i propositionen om riktlinjer för en kretsloppsanpassad samhällsutveckling. Propositionen godkändes av riksdagen i maj 1993. I propositionen fastställdes kravet för öl- och läskedrycksflaskor till 95 % återanvändning. Vidare fastställdes krav för vin- och spritflaskor till 90 % återanvändning samt för övriga glasförpackningar till 70 % materialåtervinning. Dessa nivåer skall vara uppnådda senast den 1 januari 1997.

Som ett resultat av riksdagsbeslutet finns nu möjlighet för regeringen att föreskriva om ett lagstadgat producentansvar. Från den 1 januari i år har producenterna tilldelats ansvaret för insamling och slutligt omhändertagande av samtliga utsorterade och insamlade glasförpackningar för såväl återanvändning som återvinning.

Detta betyder bl.a. att ansvaret för att uppnå de mycket höga återanvändnings- och återvinningsmålen ligger på dem som tillverkar, importerar eller säljer förpackningar.

Enligt propositionen om riktlinjer för en kretsloppsanpassad samhällsutveckling avser regeringen att införa producentansvar för i princip alla typer av förpackningar. Naturvårdsverket har i ett uppdrag, som i dagarna inkommit till Miljö- och naturresursdepartementet, bl.a. analyserat konsekvenser av propositionens föreslagna återanvändnings- och återvinningsnivåer för övriga förpackningsslag. Rapporten bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Regeringens proposition och riksdagens beslut har inneburit att miljömålen och kraven inom förpackningsområdet har skärpts.

Regeringen följer noga utvecklingen med syfte att slå vakt om och utveckla system för såväl återanvändning som materialåtervinning av förpackningar.

Anf. 3 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet för svaret på min framställda interpellation. Anledningen till att jag framställde interpellationen är den oro som många känner inför rådande situation. Detta är en miljöfråga i allra högsta grad, som en av mina medarbetare uttryckte sig just innan jag gick in i kamraren här på morgonkvisten.

Jag har en bestämd känsla av att retursystemen vad avser flaskor hamnar i ett betydligt mera utsatt läge än vad engångsförpackningar gör. Producentansvaret har sina brister. Jag tror att det är viktigt att vi på ett tidigt stadium uppmärksammar problemet. Om vi ser till våra närliggande länder, kan vi se att Norden och nästan alla konkurrentländer i Europa har sina egna lösningar på frågan. Många länder arbetar med avgiftsfinansiering. Egentligen borde man sätta upp ett mål för hur stor andel returförpackningar skall ha. Det borde också finnas någon form av styrmedel och incitament för att prioritera returglasen. Det är ingen lätt materia att handskas med, men vi måste i tid uppmärksamma problemet och skapa en opinion för en ökad användning av returglas. Returglashanteringen ger dessutom inhemska jobb som vi bör slå vakt om.

Enligt uppgifter som jag har inhämtat och som ligger till grund för min

interpellation förhåller det sig så att retursystemet vad avser glasflaskor missgynnas jämfört med engångsförpackningar. Det beror bl.a. på att den avgift som tidigare fanns för engångsförpackningarna slopades i samband med det beslut som fattades vid kretsloppspropositionens antagande.

Jag har därför några följdfrågor till miljöministern. Om förhållandet är sådant att returglassystemet missgynnas ekonomiskt jämfört med engångsförpackningar, är då miljöministern beredd att vidta åtgärder som innebär att returglassystemet ges möjlighet att konkurrera på samma villkor som gäller för engångsförpackningar? Så är det inte i dag, fru talman. Det råder ingen konkurrens på lika villkor. Då är min fråga: Är statsrådet beredd att gå i närkamp med frågan och också bilda opinion för en ökad användning av returglas?

Anf. 4 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Svaret på den fråga som Magnus Persson ställer är naturligtvis ja. I propositionen om kretsloppsanpassad samhällsutveckling har vi tydligt angett att återanvändning är det som kommer först, därefter kommer återvinning och därefter energutvinning av olika förpackningsslag där det är möjligt. Från miljösynpunkt är detta den självklara prioriteringen, vilket baseras på de analyser som har gjorts i utredningar – bl.a. Förpackningsutredningen, som jag nämnde.

Det har däremot visat sig att de ekonomiska styrmedel som tidigare har funnits på detta område inte har varit så effektiva. Det är klart att man då får använda andra metoder. Det är just detta som vi mot bakgrund av de erfarenheter som vi fortlöpande får in för närvarande ser över. Departementet har nyligen uppvaktats av Vin & Sprit. Man tog då bl.a. upp en del av de frågor som Magnus Persson här reser. Detta ingår alltså i det beredningsunderlag som vi nu arbetar med.

I princip finns det några olika möjligheter att tackla problemet. Avgifter är naturligtvis möjligt, men de måste då vara konstruerade på ett effektivare sätt, så att man får de styreffekter som man är ute efter. Man kan också tänka sig förordningsändringar, som kan röra sig om att införa ett återtagningsansvar. Det är en möjlighet som kan provas och som vi också håller på att titta på.

Vi har lyssnat på branschen i det här fallet. Det är viktigt att man tar hänsyn till den praktiska situationen och undersöker vilka möjligheter som där finns och som kan innebära minsta möjliga krångel för dem som är direkt berörda, dvs. producenterna. Om problemen kan lösas och om vi kan komma överens med dem, finns det ingen anledning att använda hårdare metoder. Men i det här fallet håller jag med Magnus Persson om att det just nu finns en tendens till att återanvändning inte uppfattas som det självklara förstahandsalternativet. Får man den utvecklingen tydligt dokumenterad är det klart att man måste göra någonting åt den.

Det är också viktigt i sammanhanget att vara medveten om att de förändringar som sker i vår omvärld har betydelse. Därför kan man säga att arbetet med Naturvårdsverkets nya rapport som vi nu granskar och bereder och det förhandlingsresultat som nyligen uppnåts när det gäller EU-relationen är väldigt vältajmade. Det gäller även andra frågor som inte direkt har berörts

i förhandlingarna men som behandlas i förpackningsdirektiv etc. inom Europeiska unionen. Hela detta komplex bör föras in i sammanhanget. Vi håller i högsta grad frågan aktuell.

Anf. 5 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Jag vill i likhet med miljöministern säga att det är viktigt att man löser frågan i nära samarbete med producenten.

Jag vet att det finns vissa företag som står i begrepp att eventuellt investera i exempelvis tvättanläggningar för returglas, men de känner sig tveksamma. Därför vore det bra om detta kunde tajmas dels från statsmakternas sida och dels från producenthåll.

Statsrådet säger nu att frågan bereds inom regeringskansliet. Det är gott och väl. Påskynda gärna ärendet och kom med förslag i god tid, så att inte kon dör medan gräset växer. Det är ett råd som jag skulle vilja ge miljöministern. Det är klart att när gränserna nu öppnas måste vi snekla på vad våra konkurrentländer gör. Men det är framför allt viktigt att vi skapar en opinion för att vi tillsammans med producenterna och statsmakterna skall kunna lösa frågan, eftersom det inte minst är en miljöfråga utan också en sysselsättningsfråga som vi har all anledning att tillsammans försöka matcha.

Fru talman! Jag är i princip nöjd med svaret. Jag hoppas att miljöministern följer frågan med uppmärksamhet och att vi inom en snar framtid kan förvänta oss konkreta förslag.

Anf. 6 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill bara helt kort göra en sammanfattning. Att vi hanterar frågor om förpackningar och en kretsloppsanpassad utveckling får inte innebära att vi glömmer bort det som ligger före i produktionscykeln, dvs. livscykelanalyserna, hur resursutnyttjandet sker för olika typer av förpackningar. Detta måste alltså läggas in i helheten för att det skall bli bra lösningar.

Anf. 7 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Mycket kort: förpackningsförfordningen har ju ett procentmål för återanvändning av flaskor. Men där finns för närvarande ingenting som anger att en viss procent av glasanvändningen skall baseras på returflaskor. Det tror jag är en brist i sammanhanget. Miljöministern kan väl vara uppmärksam på detta i samband med att ytterligare förslag läggs fram i frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1993/94:91 om åtgärder mot rasism

Anf. 8 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att understryka vikten av att ingen i Sverige skall utsättas för diskriminering.

Sten Andersson har i sin interpellation ställt frågan: Åtgärder mot rasism för alla? Sten Andersson synes hävda att svenskar, om de utsätts för diskri-

minerande behandling, inte känner att de har samma stöd av lagstiftningen som andra har. Jag förmodar att en anledning till interpellationen är att regeringen för en tid sedan till riksdagen lämnade över en proposition med förslag till åtgärder mot rasistisk brottslighet och etnisk diskriminering i arbetslivet (prop. 1993:101).

Jag vill till en början slå fast att det främsta vapnet mot alla former av diskriminering är den fria debatt som förs i ett öppet samhälle. Det är därför viktigt att värna grundläggande demokratiska rättigheter, såsom det fria utbytet av åsikter och att i varje sammanhang hävda respekten för alla människors lika värde.

Vårt samhällsskick bygger på att alla människor har ett lika värde oavsett ras, hudfärg och etniskt ursprung. Rasism och liknande yttringar som tar sig uttryck i förakt eller förtryck av andra är oförenliga med grundläggande värderingar och kan aldrig accepteras. Risken för sådana yttringar får aldrig underskattas. En rad händelser under senare år, såväl i Sverige som i andra länder, visar också att gärningar med rasistiska eller liknande motiv utgör ett allvarligt hot mot den rättstrygghet som alla skall ha rätt till, oavsett bakgrund eller ursprung.

Det är mot denna bakgrund som regeringen, i den nyss nämnda propositionen, bl.a. har föreslagit att det i brottsbalken införs en särskild straffskärpningsgrund för sådana fall där ett motiv för brottet har varit att kränka någon på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller någon annan liknande omständighet. Förslaget är ett led i regeringens strävan att minska brottsligheten och att öka människors trygghet när det gäller att utsättas för brott.

De diskriminerande motiv som den föreslagna bestämmelsen skall var tillämplig på torde i och för sig oftast föreligga i fall då brottslighet riktar sig mot minoritetsgrupper. Bestämmelsen kommer naturligtvis att vara tillämplig också vid andra brott som begåtts med diskriminerande motiv. Det betyder exempelvis att bestämmelsen kan vara tillämplig inte bara när svenskar begår brott mot invandrare utan också i den motsatta situationen, alltså när personer med utländskt ursprung begår brott mot någon eller några just för att de är svenskar. Detta sägs också uttryckligen i propositionen (s. 22). Också i sådana fall där både gärningsmannen och brottsoffret är invandrare, eller svenskar, kan bestämmelsen vara tillämplig.

Den föreslagna straffskärpningsgrunden ger alltså alla i vårt land ett förstärkt skydd mot brottslighet med diskriminerande motiv. Det finns således ingen anledning för någon att känna att han eller hon inte får samma stöd av lagstiftningen som andra.

Anf. 9 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag tycker att det är beklagligt att tvingas att ta till lagstiftning vad gäller rasism och diskriminering. Från min synpunkt sett är det helt uppenbart att ingen människa skall diskrimineras. Om man är brun, gul, svart, vit, jude, muhammedan eller kristen är helt oväsentligt. Människorna skall i stället bedömas efter deras handlande och agerande, ingenting annat.

Jag tycker också i likhet med statsrådet att det är viktigt att ha en öppen

debatt. Vi behöver bara gå tillbaka 5–6 år då locket mer eller mindre var både pålagt och påskruvat i den svenska debatten, då vi också fick de reaktioner vi fick som i exemplet Sjöbo. Sjöbo utsattes för en kanonad. Men trots den massmediala kanonaden uppnåddes inte den eftersträlvade effekten, vilket vi kanske skall vara glada för.

Jag kan ha varit för generell i min interpellation när jag skrev att svenskar upplever att de inte får samma stöd vid eventuella raskonflikter. Detta är fel, men det har ibland hänt att svenskar har upplevt att de inte har fått samma stöd.

Vi har också genom pressen kunnat bevittna hur domstolar ibland har dömt på ett litet märkligt sätt. De har tagit för stor hänsyn till vilket land och vilken kultur som en dömd har kommit ifrån. Jag tycker att i Sverige skall svenska lagar gälla. De som kommer hit får rätta sig efter dessa på samma sätt som vi när vi kommer utomlands helt och fullt får acceptera vad som gäller där.

Utomlands, i Japan t.ex., kan det vara oerhört svårt och t.o.m. omöjligt för en västerlänning att komma in på vissa restauranger. Om förhållandet skulle vara detsamma här i Sverige misstänker jag att det skulle orsaka ganska stort rabalder. Det sker också en form av diskriminering av utlänningar i arabvärlden. Så detta förekommer överallt.

Den som diskriminerar någon, baserat på de kriterier som vi tidigare har talat om, skall dömas. Men vi måste också vara observanta på att det finns missförhållanden här i Sverige. Jag kan nämna min hemstad Malmö som exempel. Svenska ungdomar påstår att de inte går till ett visst torg i centrum en fredag- eller lördagkväll, vilket jag själv inte heller har gjort.

Det tycker jag är beklagligt. Alla som bor i Sverige, vem de än är och varifrån de än kommer, skall ha rätt att kunna vistas på vilka platser som helst. Jag tycker också att man ibland i den svenska debatten är litet för flat när människor från andra kulturer yttrar sig. Om en svensk skulle yttra sig på samma vis som dessa är jag rädd för att kvällstidningarna skulle reagera.

Jag läste t.ex. i en kvällstidning för ett år sedan om en ung flicka från Turkiet. Hennes föräldrar kom hit som arbetskraftsinvandrare. Hon var född i Sverige, gick i svensk skola och tyckte att hon hade anpassat sig. Men hon skulle aldrig gifta sig med en svenne. Om en svensk flicka hade uttalat sig på samma sätt är jag inte säker på att det hade blivit så tyst som det blev efter det här uttalandet. Det var knappt någon som reagerade.

När det gäller diskriminering på arbetsplatser vill jag säga att man där ibland har en ton som kanske är litet rå, men som inte alltid är allvarligt menad. Frågan är var man skall dra gränsen för vad som är diskriminering eller skämt. Jag tror att den största diskrimineringen på våra arbetsplatser i dag sker när man utsätter människor, oavsett hudfärg, för diskriminering på grund av deras fysiska handikapp, av deras utseende, hur de talar eller uppträder. Det är nog många som känner sig mer mobbade på grund av sådant än på grund av det som vi diskuterar här i dag.

Till sist, fru talman: Det står i slutet av interpellationen att denna lag även skall kunna tillämpas där både offer och brottsling är av samma sort av svenskar. Jag skulle vilja få ett exempel på i vilka fall det skulle gälla. Är det när smålänningar och skåningar krigar, eller vad syftar man på? Det där var

litet skämtsamt sagt. Till sist hoppas jag att vi får ett sådant klimat i Sverige så att denna lag aldrig behöver tillämpas.

Prot. 1993/94:70
4 mars 1994

Anf. 10 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Det är svårt att hitta något direkt kontroversiellt i sak när man lyssnar på Sten Andersson i Malmö och på justitieministerns svar. Jag tycker att Sten Andersson överdriver när han säger att problemet med rasism inte finns i Sverige. Det är fråga om definitioner. Vare sig vi kallar det för främlingsfientlighet eller rasism är det ingen som helst tvekan om att det under senare år har inträffat ett antal allvarliga händelser, mordbränder m.m., riktat mot invandrare och flyktingar. Jag skulle vilja veta om Sten Andersson håller med om att detta är allvarliga problem.

Det som gjorde att jag ändå ville gå upp i den här interpellationsdebatten var att jag ställde mig frågan vad syftet med själva interpellationen är. Jag har nämligen litet svårt att tro att Sten Andersson på allvar menar att utlänningsdiskriminering av svenskar skulle vara ett allvarligt samhällsproblem. Jag vill också ställa frågan till Sten Andersson: Är diskrimineringen av svenskar ett allvarligare samhällsproblem än rasismen?

Sten Andersson sade någonting om ett torg i Malmö – han hade hört talas om att svenska ungdomar är rädda för att gå dit. Jag skulle vilja veta om det finns något mer ordentligt material i detta avseende. Det är klart att det finns sådana exempel. Men är det ett allvarligt problem som man kan belägga med fakta?

Det finns däremot en hel del material om diskriminering av utlänningar i Sverige. Sten Andersson tog upp arbetsplatserna. Nu finns det material till en rapport till Invandrar- och flyktingkommittén som visar att utländska medborgare 1991 hade en genomsnittlig inkomstnivå som låg 30 % under totalbefolkningens. Skillnaden måste delvis förklaras med ren diskriminering.

Sten Andersson skyller på medierna i samband med överdrifter när det gäller de små extrema rasistiska grupperna. Jag undrar om det inte också är så att vi politiker – alltså Sten Andersson, Gun Hellsvik och jag – har vår del av ansvaret för vilka uppgifter som sprids till allmänheten via exempelvis medier.

Efter att ha lyssnat till Sten Andersson och efter att ha läst hans interpellation får jag en känsla av att det är fråga om att Sten Andersson i själva verket vill stryka egna väljargrupper medhårs. Jag menar de väljargrupper som eventuellt har fördomar som går ut på att invandrare och flyktingar får orimligt generösa villkor jämfört med svenskar. Sten Andersson är kanske också ute efter att återerövra en och annan väljare från Ulf Erikssons parti. De ställde ju sig brevid varandra här.

Det är nämligen så att fördomarna har götts av en propaganda som har spritts främst av Ny demokrati men också av en rad små flyktingfientliga och rasistiska grupperingar på yttersta högerkanten som faktiskt existerar i verkligheten.

Till sist vill jag fråga vad justitieministern anser om vårt ansvar för att sprida korrekt information. Jag vill också gärna veta någonting om just Moderata samlingspartiets ansvar för att sprida korrekt information. Vad det

*Svar på
interpellationer*

största regeringspartiet gör är väsentligt, med tanke på interpellationer av den typ som Sten Andersson nu har ställt.

Jag vill också gärna veta om justitieministern har någon uppfattning om vad man kan göra utöver den lagstiftning som det här gäller och som vi i Vänsterpartiet välkomnar. Även om vi skulle vilja skärpa lagstiftningen något tycker vi att det är mycket positivt. Vad kan vi mer göra för att motverka att fördomar sprids kring flyktingfientligheten och orimligt generösa villkor för invandrare och flyktingar? Det är fördomar som sprids av just Ny demokrati och små extrema högergrupper.

Anf. 11 ULF ERIKSSON (nyd):

Fru talman! Först vill jag bemöta Johan Lönnroth. Vi i Ny demokrati betraktar oss inte som något extremt högerparti, utan vi verkar från mitten, om man nu skall använda en sådan skala. Vi är däremot inte låsta i någon blockpolitik – det har vi också sagt.

Jag vill ta upp frågan om åtgärder mot rasistisk brottslighet och etnisk diskriminering i arbetslivet. I tidigare motioner har vi föreslagit förbud mot rasistiska organisationer och begärt att regeringen ska presentera ett sådant förslag för riksdagen. I stället för förbud mot rasistiska organisationer har regeringen valt att föreslå att det införs en särskild straffskärpningsgrund för sådana fall där ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller annan liknande omständighet.

Regeringen vill inte genomföra det förslag om nya straffbestämmelser för organiserad rasism och stöd åt organiserad rasism som presenterats av utredningen för åtgärder mot etnisk diskriminering, EDU. EDU:s lagförslag som återfinns i bil. 2 i prop. 101 omfattar förslag till ändring i 2 kap. 14 § andra stycket regeringsformen, förslag till 16 kap. 7 § brottsbalken, förslag till 7 kap. 4 § punkt 16 tryckfrihetsförordningen och förslag till ändring i 1 § lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

EDU har utförligt motiverat sitt förslag. Utredningens förslag har fått ett blandat mottagande. Förslaget har tillstyrkts av bl.a. Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Svenska röda korset och Svenska flyktingrådet. Kritiken mot förslaget har i allt väsentligt gått ut på att det inte skulle föreligga behov av de föreslagna straffbestämmelserna och att det skulle möta svårigheter att utforma lagtext med den precision som legalitetsprincipen kräver.

Fru talman! EDU har utförligt redovisat att det finns ett behov av lagstiftning. De föreslagna lagtexterna torde inte bli svårare att tillämpa än annan lagtext. Texterna är tillräckligt preciserade och begripliga för allmänheten. Det föreligger sålunda inga bärande principiella invändningar mot EDU:s förslag till straffbestämmelse. Vi i Ny demokrati anser att EDU:s förslag i den delen bör genomföras.

EDU har också lagt fram förslag till en straffskärpningsregel som regeringen emellertid delvis har förändrat. Vi vill inte motsätta oss regeringens förslag i den delen trots att lagstiftningen kan te sig onödig, eftersom nuvarande straffmättningsregler inrymmer möjlighet till straffskärpning vid brottslighet med rasistiska motiv.

Det krävs emellertid ett klagörande motiv till lagförslaget. Så här skriver regeringen på s. 22 i proposition 1993/94:101:

"De diskriminerande motiv som bestämmelsen således bör vara tillämplig på torde i och för sig oftast föreligga i fall då brottslighet riktar sig mot minoritetsgrupper. I detta sammanhang förtjänar dock att anmärkas att bestämmelsen naturligtvis bör vara tillämplig också vid andra brott som begåtts med sådana diskriminerande motiv. Vad nu sagts betyder att bestämmelsen kan vara tillämplig inte bara när exempelvis svenskar ger sig på invandrare utan också i den motsatta situationen, alltså att personer med utländskt ursprung angriper någon eller några just för de är svenskar. Också i de fall då både gärningsmannen och brottsoffret är invandrare kan bestämmelsen vara tillämplig."

I en motion har vi tagit upp frågan om omvänd rasism, dvs. att brottslingar av utländsk härkomst behandlas jämförelsevis välvilligare av svenska domstolar än vad brottets svårighetsgrad skulle ha medfört om det hade varit en svensk gärningsman. Att så är fallet är ju följden av en allmänt utbredd flathet och välvilja, men också ogrundade skuldkänslor gentemot utlänningar. Detta är i grunden diskriminering – av somliga kanske kallad för positiv diskriminering.

Mot den bakgrunden finns det en påtaglig risk för att utländska och svenska förövare inte kommer att bedömas lika när omständigheterna i övrigt är desamma. Domstolarna kan komma att anse det mera straffvärt när svenskar begår brott med rasistiska motiv än när utlänningar/invandrare gör det.

Det är angeläget att klargöra att likabehandling av gärningsmän av olika härkomst är en nödvändig förutsättning för lagstiftningen. Jag vänder mig då till justitieministern och ber om ett svar på den punkten.

Anf. 12 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Till att börja med ställer jag mig bakom den önskan som Sten Andersson i Malmö framförde, nämligen att vi aldrig skall behöva tillämpa de här reglerna. För att vi skall komma dithän att vi inte behöver tillämpa dessa regler krävs det en öppen debatt. Det är den öppna debatten som kan få bort intoleransen. Den är en del av det som krävs.

Sedan ställer jag mig frågande här. Jag trodde att interpellationsdebatten var utformad så att interpellanten och övriga riksdagsledamöter mer eller mindre ställde statsrådet mot väggen. Jag har tydligen missuppfattat det. Johan Lönnroth ställer ju frågor till sina kolleger i riksdagen. Men jag tror att även jag kan svara på Johan Lönnroths fråga om syftet med interpellationen, även om Sten Andersson och jag inte har diskuterat den saken.

Som jag ser detta är det faktiskt positivt att vi får denna diskussion här i kammaren. Efter det att vi påbörjade och förde ut diskussionen om ändringar i lagstiftningen när det gäller ingripanden mot brott med rasistiska motiv har jag fått väldigt många brev från oroliga svenskar som undrar varför de inte skall ha samma skydd som andra. De som har skrivit till mig har fått svar. Men även om det bara är en del som har skrivit kan vi vara övertygade om att väldigt många andra bär på samma oro. Denna typ av oro är i sig en grogrund för rasism. Därför är det bra att vi för den här diskussionen.

Prot. 1993/94:70
4 mars 1994

*Svar på
interpellationer*

Precis som Johan Lönnroth sade har vi alla ett stort ansvar. Självklart har alltså regeringspartierna, precis som alla andra, ett stort ansvar. Dessutom har vi kanske bättre möjligheter än de flesta andra att föra ut egna synpunkter i de här frågorna. Jag kan garantera att jag när jag är ute och talar – speciellt i skolor – ser det som en viktig del av min uppgift att göra vad jag kan för att undanröja fördomar. Jag vet att Johan Lönnroth och jag har olika uppfattning här. Men jag vågar påstå att ett steg i rätt riktning är öppnandet mot Europa. Många som oroar sig för en större gemenskap i Europa oroar sig just på grund av att de vill behålla sin slutenhet – det handlar om en rädsla för det som är annorlunda.

Så också något om Ulf Erikssons frågor. Jag har vid flera tillfällen här i kammaren talat kring frågan om förbud mot rasistiska organisationer. Vi i regeringen har varit helt överens om att förbud mot rasistiska organisationer inte är vägen att nå tolerans.

Förbud mot olika typer av organisationer har vi i olika länder genom tiderna sett exempel på. Jag tror att alla som vågar se med öppna ögon också har sett att man, bara för att en organisation förbjudits, inte har fått bort det som man ville få bort – i det här fallet fördomar. Snarare har man genom att lägga locket på skapat en jäsningsprocess. När locket väl har lyfts av har det visat sig att de otäckta fördomarna vuxit i kraft och styrka.

Det räcker för oss att i dag titta på vad som händer i en del av de tidigare östblocksländerna för att få bevis för att man med förbud snarare skapar än löser problem.

Anf. 13 TALMANNEN:

För att ingen oklarhet skall föreligga vill jag meddela att ledamöter också har rätt att ställa frågor till varandra och debattera med varandra under interpellationsdebatten.

Anf. 14 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Johan Lönnroth ställde många frågor till mig, och jag skall försöka besvara dem.

Jag är väl medveten om att det finns problem. Men ibland får jag uppfattningen att allting som drabbar invandrare kallas för rasistiska brott. Jag är helt säker på att det från svenskars sida har begåtts brott mot invandrare. Sådant är beklagligt och skall åtgärdas. Men det har också förekommit interna fajter mellan grupper av människor från olika länder och från skilda kulturer. Vi har också hört att t.o.m. fejkade historier har förekommit. Jag skall inte överdriva, men allting som händer en invandrare behöver inte betyda att ett brott begåtts på grund av rasism.

Vad sedan gäller det exempel som jag tidigare anförde vill jag säga att nämnda torg är Malmös största torg. Allting är ju relativt – Malmö är mindre än Göteborg. Men torget i Malmö är, som sagt, Malmös största torg. Svenska ungdomar går inte dit en fredag eller lördag kväll. Om Johan Lönnroth inte tror mig kan han kontakta Polisen. Där kan man ge exempel.

När det gäller exemplet med löneskillnaderna tycker jag inte att det är så konstigt. De flesta invandrare kom ju till Sverige under 60- och 70-talen. I många fall gällde det lågutbildade. Att de generellt sett fortfarande har lägre

inkomster är kanske inte så egendomligt. Men jag tror att det, precis som allting annat, kommer att rätta till sig. Jag tror t.ex. inte att en svarvare från Grekland som arbetar på ett verkstadsföretag får mindre betalt än en svensk svarvare. Skulle det vara så att den grekiske svarvaren får mindre betalt finns det skäl att ifrågasätta vad facket sysslar med.

Sedan vill jag framhålla att jag inte fiskar röster hos Ny demokrati – det var en litet onödig kommentar.

Jag frågade Gun Hellsvik om hon kunde ge exempel på när lagen skulle kunna tillämpas i de fall bara turkar, bara greker eller bara svenskar var inblandade.

Till sist vill jag ta upp något som är litet allvarligt. Jag är rädd för att den här lagen också kan skapa en viss tystnad. Det finns en liten risk för att man inte vågar skämta på det lättsamma sätt som man gör i dag. Den jargong som finns i byggbodar och verkstadslokaler är absolut inte allvarligt menad, man bollar med ord. Jag sade inte att det blir så, men det kan bli så. Det skulle bekymra mig om det blev så.

Anf. 15 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag tycker naturligtvis att det kan vara bra att vi också diskuterar problemet med eventuell diskriminering av svenskar. Sten Andersson har nämnt ett exempel i Malmö. Jag kan dra exempel från Göteborg. Det finns stadsdelar i Göteborg där 80–90 % av eleverna i skolorna är invandrar- och flyktingbarn. Det skapar rädsla hos en del svenskar. Men grunden till de här problemen är diskriminering av flyktingar och invandrare, framför allt bedriven av de privata bostadsföretag som inte släpper in invandrare och flyktingar i sina bostadsområden. Det är det grundläggande problemet. Att det sedan får sådana konsekvenser är också problematiskt och måste göras någonting åt.

Vi skall inte dra i gång en stor EU-debatt nu. Jag skall bara säga att jag är medveten om att det bland dem som är motståndare till ett svenskt EU-medlemskap också kan finnas en allmän rädsla för att släppa in "världen". När debatten utvecklar sig kommer svenskarna att förstå att EU-medlemskapet betyder en mer skärpt flykting- och invandrapolitik gentemot världen utanför länderna i den europeiska unionen. Det är framför allt mot folk från andra delar av världen som fördomar och rasism riktar sig. Jag tror inte att det är en slump att t.ex. ett parti som Ny demokrati är anhängare av medlemskap i Europeiska unionen. Det är för att man har upptäckt just detta. Europeiska unionen är bl.a. ett sätt att skydda västeuropéerna från alltför stor invandring och alltför stora flyktingströmmar från andra delar av världen.

Att grekiska svarvare får lägre lön är någonting som skall skyllas på facket, säger Sten Andersson. Det finns en rapport – jag hoppas att Sten Andersson vill ta del av den – som går igenom detta ganska grundligt. De 30 procenten i löneskillnad beror bara delvis på olika yrkesbakgrund, olika utbildning osv. Det är ren och skär diskriminering. Det förekommer i verkligheten.

Anf. 16 ULF ERIKSSON (nyd):

Fru talman! Jag vet inte om jag skall fortsätta att bemöta Johan Lönnroth. Han angriper och drar in mitt parti i debatten. Jag vill bara när det gäller

EU hålla med om att Europa totalt har ett ansvar för flyktingfrågorna. Självfallet. Men vi kan inte fördjupa oss i det i denna debatt. Vi kan ta upp det i en annan debatt. Vi menar att det finns utrymme för en solidaritetstanke även där. Man tar solidariskt ansvar länderna emellan. Sverige skall inte ta en oproportionellt stor del. Det är mer en praktisk fråga. Vi får alla hjälpas åt. Men jag tror inte att vi skall fördjupa oss i den debatten.

Jag vill fråga Gun Hellsvik: Om man inte kan tänka sig att lagstifta mot rasistiska organisationer, kan man ändå inte tänka sig att genomföra de förslag som EDU lade fram, alltså nya straffbestämmelser för organiserad rasism och stöd åt organiserad rasism? Där skulle regeringen kanske kunna göra någonting.

Anf. 17 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Först vill jag ta upp Ulf Erikssons fråga. Jag kan enkelt svara att vi noga har penetrerat de förslagen. Vi har också i motiven till vårt lagförslag redovisat närmare varför vi går fram den väg vi gör. Vi kanske inte här skall ta ytterligare debatt om detta. Jag tycker att vi har varit tydliga.

Det är riktigt att jag inte i mitt tidigare inlägg svarade på Sten Anderssons fråga. Utan att ta konkreta exempel tycker jag att det är rätt lätt att se situationer där det är viktigt att påpeka att diskriminering och rasism kan förekomma även om man är av samma nationalitet. Vi ser i dag åtskilliga exempel där människor med samma nationalitetsbakgrund angriper varandra, icke tolererar varandra på grund av, för att ta ett exempel, olika religioner.

Som svar på den andra punkt som Sten Andersson tog upp vill jag säga att det vi nu föreslår från Justitiedepartementets sida är att rasistiska motiv och andra likartade motiv skall vara en straffskärpningsgrund. I och för sig är diskrimineringen i sig redan angripbar, men när motivet för annan typ av brottslighet är rasistiskt skall detta fungera som en straffskärpningsgrund.

Även om jag håller med Johan Lönnroth om att vi inte skall komma in på en EU-diskussion kan jag inte låta bli att underbygga det jag sade tidigare. För mig är det viktiga med ett medlemskap i unionen den vision som var grunden för att Europeiska unionen bildades, nämligen fredstanken. De nuvarande medlemsländerna tycker jag är bevis för att gemenskap, som måste sträckas längre och längre – men man måste börja någonstans – är det som skapar förutsättningar för att få bort fördomar. Vem hade för låt oss säga 45 år sedan trott att tyskar och fransmän skulle se varandra som jämställda? Vem hade för 45 år sedan trott att danskar och tyskar skulle vara vänner? Är inte detta bevis för att gemenskapen, som inte kan utökas hur snabbt som helst, är den grundläggande förutsättningen för tolerans?

Anf. 18 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Först vänder jag mig till Johan Lönnroth. Jag tog exemplet med min grekiske svarvare. Jag har jobbat på Kockum i Malmö i 19 år och var ordförande på en avdelning i 6 år. Där var majoriteten av de anställda utomnordiska medborgare. Jag kan aldrig påminna mig att någon som gjorde samma jobb som de andra vid något tillfälle fick mindre betalt. Menar Johan Lönnroth att t.ex. en turkisk städerska på ett sjukhus här i Stockholm får mindre betalt än en svensk städerska när de gör samma tjänst och har

samma långa anställningstid? Om så är fallet är de problemen i första hand en facklig fråga.

Statsrådet! Svaret om samma nationalitet och ändå diskriminering kunde jag läsa på första sidan av interpellationssvaret. Där stod det om religion och sådant. Jag förstod att det så klart även kunde vara inom samma familj, så att säga. Då blev vi överens om det.

Till sist en kanske något oväsentlig fråga. Vi skämtar litet med olika folk. Ibland är skämten rätt så grova. T.ex. är skämten om våra grannar i väster ibland på en nivå som gör att de är mycket diskriminerande. Men det är accepterat. Vad skulle hända om vi skämtade på samma sätt med t.ex. människor från Fjärran östern? Hade det ansetts som diskriminerande och rasistiskt? Jag hoppas att statsrådet kan säga att svaret på den frågan är ett klart nej.

Anf. 19 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Det är bra att EU/EG förmodligen har bidragit till att fransmän och tyskar nu umgås med varandra på ett mera fredligt sätt. Det som skrämmer mig i EU-projektet, och också i den debatt som pågår i Sverige, är den växande Västeuropanationalismen. Man talar som Carl Bildt i sin bok om Europa som civilisationens vagga och om den kristna etiken. Man framhäver just européerna som märkligare än alla andra folk.

De beslut som de borgerliga partierna har fattat här i riksdagen om att de kristna värderingarna skall hävdas i skolan är också ett led i det som bidrar till främlingsfientlighet och väcker aggressioner bland de grupper som kommer hit som invandrare och flyktingar. De känner att de också har rätt att hävda sina mera fundamentalistiska varianter av sina religioner osv.

Jag såg en siffra, Sten Andersson, som visade att utländska medborgare 1967 lönemässigt låg väsentligt högre i genomsnitt än svenskarna. Grundförklaringen är naturligtvis att vi då hade en arbetskraftsinvandring och att arbetslösheten bland invandrare var mycket låg. Jag vet inte exakt när Sten Andersson var på Kockums, men jag tror att det var en annan tid, en annan situation. I dag har vi alltså fått nya grupperingar av utländska medborgare där det förekommer diskriminering.

Jag kan inte svara på frågan om den turkiska städerskan, var hon ligger i genomsnitt. Men jag tror att problemet är allvarligast bland relativt väl utbildade utländska medborgare. Jag känner till att det inom universitetsvärlden är oerhörda problem för utländska medborgare, framför allt för sådana som kommer från andra kontinenter, att få arbeten som är likvärdiga med svenskars med likvärdig lön och med utgångspunkt från deras kunskaper.

Jag tror att det är bra att vi för den här debatten i dag. Jag tycker att vi kan sluta med att slå fast att det stora problemet är att det finns en utbredd flyktingfientlighet i Sverige. Den hoppas jag att vi alla skall hjälpa till att på alla sätt bekämpa.

Anf. 20 ULF ERIKSSON (nyd):

Fru talman! Det här har tydligen utvecklats till en EU-debatt, som ju onekligen är högaktuell. Jag håller med Gun Hellsvik om att EU absolut hjälper till att lösa problemen med rasism och olikheter. Vi har en mångfald

Prot. 1993/94:70
4 mars 1994

*Svar på
interpellationer*

av kulturer, olika etnisk bakgrund för folken och olika kulturer i Europa så att det blir en smältdegel. Det är intressant med mångfald, men det skapar också problem. Där tror jag definitivt att EU hjälper till att lösa problemen.

Kan Gun Hellsvik som minister garantera, så långt det nu går, att svenska och utländska förövare av den här typen av brott behandlas lika? Detta är det viktiga i sammanhanget, oavsett om man är av svensk eller utländsk härkomst.

Anf. 21 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Först till Sten Andersson: Om människor vet – det vet de flesta – vad som är skämt, så betraktas det också som skämt. Därmed har jag gett svar på frågan.

Ulf Eriksson frågar om alla kommer att behandlas lika. Vi har tydligt markerat i lagtexten att alla skall behandlas lika. Sedan är det domstolarna som skall tillämpa lagen. Vi har ju haft en del fall som uppmärksammats. Om vi tittar på de prejudikat och hovrättsavgöranden som finns finner vi att man har en lika behandling.

Slutligen till Johan Lönnroth: Jag vågar påstå att det är något positivt att t.ex. vara stolt över att vara svensk, om man är det på det rätta sättet. För mig är "stolt" ett positivt ord. Jag är övertygad om att den som inte tror på sig själv inte kan vara generös mot andra. Här skulle vi faktiskt kunna gå in på kriminalitet och föra en lång diskussion. Där kan vi finna många bevis för att människor som ägnar sig åt och fastnar i kriminalitet gör det därför att de inte har någon självtillit. Detsamma gäller rasismen. De som har ett rasistiskt beteende har ofta en bristande tro på sig själva.

Allra sist: Tydligen tolkar Johan Lönnroth och jag "kristna värderingar" väldigt olika. Vi från Moderaternas sida pläderar för att skolan bl.a. skall grunda sin verksamhet på den kristna etiken. Jag är inte kunnig när det gäller innehållet i Bibeln, men jag vet att det någonstans finns utsagt: Här är icke jude eller grek. Det är den typ av värderingar som vi vill föra vidare.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1993/94:92 om narkotikabekämpning vid EU-medlemskap

Anf. 22 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat statsrådet Ulf Dinkelspiel om vilka åtgärder som regeringen avser vidta för att införseln av narkotika skall kunna bekämpas effektivt när Tullens stickprovskontroller försvinner. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det närmast ankommer på mig att svara på interpellationen.

Låt mig först säga att jag är enig med Sten Andersson om att ett medlemskap i EU inte är problemfritt när det gäller narkotikabrottsligheten och att det är viktigt att det förs en öppen diskussion om dessa frågor före folkomröstningen.

Samtidigt vill jag understryka att det svenska narkotikapolitiska målet lig-

ger fast. Vi skall skapa ett narkotikafritt samhälle! Det ändrar vi inte. Det målet är självfallet inte heller oförenligt med ett svenskt medlemskap i EU.

Den svenska narkotikapolitiken skiljer sig från andra länders genom att den utgör en helhet som bygger på fyra hörnstenar: förebyggande arbete, narkotikakontroll, internationellt samarbete och vård och behandling. Genom denna helhetsstrategi har Sverige hittills klarat sig förhållandevis bra jämfört med andra länder i Europa.

De olika insatserna kompletterar och förstärker varandra. Det är också viktigt att använda alla typer av insatser, eftersom ingen av dem ensam kan lösa narkotikaproblemen.

När det sedan gäller Sten Anderssons fråga är det riktigt att den inre gränskontrollen, dvs. den mot andra EU-länder, försvinner i sin nuvarande form när Sverige blir medlem i den europeiska unionen.

Jag vill emellertid redan här understryka att vi trots det enligt Romfördraget har möjlighet att behålla restriktioner i fråga om fri rörlighet över våra inre gränser, bl.a. för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt av hänsyn till skyddet för liv och hälsa.

Vi kan således fortsätta med kontrollverksamheten bl.a. när det gäller narkotika. Detta är viktigt att understryka. Det har emellanåt framstått i den allmänna debatten som om vi i Sverige skulle vara tvungna att ge upp den här typen av kontroll. Det är vi inte! Däremot behöver den förändras så att den inte innebär ett hinder mot den grundläggande tanken med EU – nämligen en fri inre marknad.

Ibland höjs röster för att behålla eller t.o.m. förstärka gränskontrollerna för att på så sätt begränsa rörelsefriheten för personer i syfte att försvåra brottslig verksamhet. Det vore enligt min mening att gå bakåt i utvecklingen. Det hör i stället framtiden till att utveckla och underlätta möjligheterna att resa, bosätta sig, skaffa arbete, skapa handelsutbyte och andra kontakter mellan människorna i olika länder. Den internationella brottsligheten har för övrigt redan sedan lång tid visat sin förmåga att finna vägar förbi gränskontroller och formella hinder mot rörlighet över gränserna.

Vad händer nu inom EU med frågor om fri rörlighet och gränskontroller, och vad har Sverige vidtagit för åtgärder för att vara så väl förberett som möjligt vid ett inträde i unionen?

Inom EU infördes den 1 januari 1993 fri rörlighet för varor, tjänster och kapital. Den fria rörligheten för personer, som också är en av de grundläggande friheterna i EU, har ännu inte kunnat genomföras fullt ut.

Det hänger samman med att länderna ännu inte helt och fullt har infört sådana rutiner att en gränsövergång kan fungera utan tidsödande hinder och samtidigt möjliggöra en fullgod kontroll för att förhindra smuggling av exempelvis narkotika. Dessa s.k. kompensatoriska åtgärder, dvs. åtgärder som är avsedda att förhindra att den fria rörligheten över gränserna får negativa konsekvenser i form av t.ex. ökad illegal narkotikahandel, faller i huvudsak utanför EG-rätten och regleras genom särskilda konventioner eller andra former av mellanstatligt samarbete.

Till de kompensatoriska åtgärderna hör en förstärkning av kontrollen vid unionens yttre gränser. Regler om detta samarbete finns i den s.k. yttre gränskontrollkonventionen. Ett ökat samarbete mellan EU-ländernas polis-

Prot. 1993/94:70
4 mars 1994

*Svar på
interpellationer*

och tullorganisationer är ett annat exempel på kompensatoriska åtgärder. Här skall också nämnas det fördjupade samarbete inom det kriminalpolitiska området som successivt växer fram.

En konvention om ett europeiskt informationssystem – EIS-konventionen – och en konvention om den europeiska kriminalpolisbyrå – Europol – är också under utarbetande. Bägge dessa är av stor betydelse för det kommande europeiska samarbetet.

Det sker således en hel del inom den europeiska unionen när det gäller åtgärder mot narkotikabrottsligheten.

Den svenska regeringen har vidtagit en rad åtgärder på detta område inför ett medlemskap i EU. Bl.a. tillsattes redan år 1992 en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att utreda frågor om gränskontroller och gränsformaliteter i ett EU-medlemskapsperspektiv. Den tog arbetsnamnet Gränskontrollgruppen. I gruppen har deltagit såväl departement som myndigheter, t.ex. tull och polis.

Gränskontrollgruppen redovisade sin slutrapport i november 1993. I rapporten föreslogs att vissa frågor som gäller gränskontroller och andra kompensatoriska åtgärder skulle bli föremål för en fortsatt fördjupad utredning.

Regeringen har, mot bakgrund av gruppens förslag, nyligen tillsatt två utredningar inom ramen för kommittéväsendet, som tar sikte på gränskontrollfrågor. Den ena gäller främst frågan om hur Sverige som EU-medlem skall organisera sin kontroll av den yttre gränsen. Den kommer enligt direktiven att lägga fram förslag till hur tull, polis och kustbevakning kan utveckla nya arbetsmetoder och samarbetsformer, dels med varandra, dels med motsvarande organ i andra länder. Detta kommer att ske med beaktande av den tidigare nämnda yttre gränskontrollkonventionen.

Den andra utredningen, kallad Nya former för narkotikabekämpning i ett EU-perspektiv, är en parlamentarisk utredning som enligt direktiven har till uppgift att utarbeta förslag till hur Sverige vid ett EU-medlemskap skall förhindra ett ökat inflöde av narkotika och illegala vapen i landet.

I utredningsdirektiven slås fast att avskaffandet av de traditionella gränskontrollerna vid de inre gränserna inte hindrar att polis och tull ingriper mot resande med varor från andra EU-länder på grund av misstänkt beteende eller informationer från det internationella polis- och tullsamarbetet. Ingripanden kan t.ex. bygga på s.k. riskprofiler eller uppgifter från underrättelseverksamhet. Det kan mycket väl ske i anslutning till gränsen men får inte ha formen av rutinmässig gränskontroll. Utländska erfarenheter visar att ett sådant arbetssätt kan vara minst lika effektivt som traditionella gränskontroller när det gäller att exempelvis hindra att narkotika illegalt förs in i landet.

Regeringen anser att det också vid ett EU-medlemskap är den svenska tullens och polisens uppgift att övervaka att inte narkotika förs in från andra EU-länder.

Utredningen skall lämna förslag till den närmare utformningen av dessa metoder samt vilka lagändringar som kan komma att behövas för att vidmakthålla eller öka insatserna mot den illegala narkotikahandeln över gränserna. Bl.a. har det framförts tankar på att polis och tullpersonal skall arbeta

i gemensamma grupper i anslutning till gränser, hamnar och flygplatser för att ta till vara den samlade kompetensen.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att det för närvarande pågår ett intensivt och kreativt utvecklingsarbete kring dessa frågor både inom EU och i Sverige. Jag är övertygad om att vi med nya moderna metoder, ett välutvecklat samarbete med andra länder och egna skickliga insatser – inte minst från tull och polis – kommer att uppnå bättre resultat i kampen mot narkotikabrottsligheten än vi kan nå i dag.

Anf. 23 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag är en varm EU-anhängare. Jag anser att Sverige måste gå med i EU, men jag är glad över att statsrådet håller med mig om att det finns problem som skall diskuteras före folkomröstningen och inte efteråt. Det är också bra att vi är överens om att ett av problemen handlar om knarket. Det är bra att vår ambition är att vi skall ha ett knarkfritt samhälle. Sverige säger ett absolut nej till den liberalism som i dag tyvärr finns i en del länder ute i Europa, även i vissa stater som är medlemmar i EU.

Bakgrunden till min interpellation var en text som jag läste i Text-TV när regeringen hade fattat ett beslut kring narkotikan och ett EU-medlemskap. Jag citerade texten i min interpellation. Den var litet provokativ och nonchalant. Det står bl.a.: "Många befärar att Sverige då översvämmas av narkotika. Regeringen hävdar att det inte är något problem utan att tull och polis får hitta andra arbetsmetoder." Det låter som skrivbordsspråk. Det är kanske inte så lätt i verkligheten.

Fru talman! Sedan lång tid tillbaka har det varit en fri rörlighet, passfrihet, mellan de nordiska länderna. Trots det har vi haft stickprovskontroller vid gränserna. Det har fungerat bra. Ärligt talat tror jag inte att det är många människor som skulle ha något emot att tullen fortsätter med denna stickprovskontroll om avsikten är att t.ex. fånga upp knark eller dem som smugglar vapen.

Nu försvinner den inre kontrollen. Jag kan förstå detta ur EU:s synpunkt. EU består ju i dag av en del länder i Europa. Om man t.ex. vill smuggla knark mellan Frankrike och Tyskland eller mellan Holland och Belgien är det en bagatell. Man kan bara gå på baksidan av tullstationen. Där har tullen alltså inte samma betydelse som i Sverige. Till Sverige – som är som en liten ö – måste man som regel komma via en hamn. Faktum är – det går inte att bortse ifrån – att det är tullen som har gjort de största beslagen i Sverige hittills. Jag tror att siffran ligger runt 80 %. Om man reducerar den möjligheten gör man det onödigt svårt för sig.

Häromdagen läste jag i Malmötidningarna om en mycket effektiv gränsstyrka nere i Malmö. Den hade uppnått mycket goda resultat. Enligt Tullverket är man i dag tveksam till om gränsstyrkan kan arbeta med sin nuvarande form och organisation. Det är också uppenbart att polisen har en ytterst svår uppgift. Det krävs enorma personalresurser för att spåra upp knarket när det väl har kommit in i landet. Det kostar mycket pengar, och hittintills har effektiviteten varit alltför liten.

Det är också bra att EU skärper de yttre gränskontrollerna gentemot om-

Prot. 1993/94:70
4 mars 1994

*Svar på
interpellationer*

världen, men vi vet att en av de största exportörerna av knark till Sverige är ett land som i dag är medlem i EU. Därför är det viktigt att vi även har en bra kontroll mellan EU-länderna och en effektiv organisation för att bemöta dessa problem.

Nu pratas det om nya organisationer. Vi har varit med i Interpol sedan Hedenhöstiden, höll jag på att säga. Det är en stor organisation som omfattar många länder. Varför kan man inte förbättra den?

Fru talman! Till sist vill jag säga att det i Frankrike och England finns ett system som ännu inte finns i Sverige. Där har man beslutat att tullen fortfarande skall kunna göra stickprov i hela landet – det vill den svenska tullen också kunna göra. Stickprov görs vid gränskontroller. Någon gång görs de för syns skull. Tullen kan t.ex. göra en kontroll på en motorväg mellan Paris och Lyon. Den möjligheten har den svenska tullen inte i dag, enligt svenska bestämmelser. Jag tycker att statsrådet borde kontrollera de erfarenheter som man har fått både i Frankrike och i Storbritannien, där tullen var som helst kan göra stickprovskontroller.

I dag måste tullen ha en befogad misstanke för att ingripa. Om det visar sig att misstanken inte var skäligen kan den enskilde tullaren bli anmäld. Då kan jag förstå att han eller hon på sikt väntar med att ingripa. Man vill inte bli prickad i onödan.

Anf. 24 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Debatten om framtiden för den restriktiva narkotikapolitiken består av två delar.

Det handlar om de inre gränsernas roll inom den europeiska unionen vid ett svenskt medlemskap. Det handlar om den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och personer och andra avlägsnanden av handelshinder.

Detta är stora och betydelsefulla händelser i Europa. Jag delar helt justitieministerns åsikt att det inte finns någon anledning att gå bakåt. Jag tror tvärtom att Sverige som medlem i den europeiska unionen skulle kunna bidra till att också avlägsna andra handelshinder. Vi är ett frihandelsland och har sådana traditioner.

Problemet är att vi måste vara extremt tydliga när det gäller att begränsa rörligheten för varor som narkotika, för tjänster som den organiserade kriminaliteten står för och för den organiserade brottslighetens kapital, och också när det gäller att begränsa möjligheten för kriminella personer att röra sig fritt över gränserna. Kring dessa frågor finns det naturligtvis en djup medborgerlig oro.

De kunskaper jag har och min tro på förnuftet har lärt mig att ingen människa och knappast något land vill ha mer droger och mer kriminalitet i sitt närområde eller inom sina gränser. Det gör att jag tror att justitieministerns slutsats är riktig.

Jag tror inte att ett EU-medlemskap kommer att förvärra den svenska narkotikasituationen. Tvärtom kan det finnas möjligheter att vi kan förbättra läget.

Problemet är som jag ser det ett annat, svårare. Det har att göra med de starka legaliserings- och liberaliseringskrafter som finns ute i flera europeiska länder – både de som är medlemmar och de som inte är medlemmar

i Europeiska unionen. Jag såg att justitieministern hade en första fäktning med en av de svenska förespråkarna för en liberalisering av narkotikapolitiken i TV-Aktuellt för 14 dagar sedan. Den kampen förde justitieministern perfekt, men jag tror att vi måste ut och försöka påverka den europeiska opinionen och europeiska politiker i länderna runt omkring oss på ett mycket mer offensivt och aktivt sätt.

De nordiska länder som nu ansöker om medlemskap i den europeiska unionen har en mycket restriktiv syn på narkotikapolitiken. I många andra länder är det snarare tvärtom. Det är inte officiellt och det gäller inte FN:s konventioner på narkotikaområdet. Det står inte skrivet, men det rör sig på djupet. 58 ganska stora städer har nu i det som kallas Frankfurtdeklarationen enats om att arbeta för en legalisering och en liberalisering av narkotikapolitiken.

Den 24 februari avsgavs i en omröstning i EU-parlamentet med mycket knapp marginal ett betänkande från en kommitté som föreslog en avkriminalisering av narkotika för eget bruk.

Det är allvarliga tendenser. Även om EU-parlamentet gubevars mest är en diskussionsklubb och makten ligger hos de enskilda länderna är det ändå saker som vi måste ta oss en allvarlig funderare på. Ingvar Carlsson och de norska och finländska socialdemokratiska partiernas ordförande har i ett gemensamt brev till de andra socialdemokratiska och socialistiska partierna i Europa påpekat vilken den svenska hållningen är – ungefär som i justitieministerns svar. Vi har tagit initiativ till att lyfta fram frågan i det Europaparti som det socialdemokratiska partiet är medlem i.

Vi har alla anledning att använda våra kontakter för att påverka där vi har möjlighet att påverka. Självfallet har regeringen den största tyngden, de största möjligheterna och också i detta fall det största ansvaret när det gäller att vara mycket tydlig.

Min diskussionsfråga till justitieministern handlar om på vilket sätt hon anser att det är möjligt för regeringen att agera. Är det möjligt vid internationella kontakter? Är det möjligt att hålla fram den svenska restriktiva synen vid besök och anföranden i Europaparlamentet? Är det möjligt att framhålla den svenska synen vid regeringskontakter med olika länder inom den europeiska unionen, som ju sker varje vecka? Vore det möjligt för statsministern eller justitieministern att på regeringsnivå ta ett initiativ tillsammans med de övriga nordiska länderna, t.ex. vid Nordiska rådets session i denna plenisal nästa vecka? Det skulle kunna vara en deklaration eller ett uttalande som framhåller behovet av en fortsatt restriktiv narkotikapolitik. Kan man tänka sig någon form av seminarium med både vetenskapsmän, forskare och politiker, där den svenska regeringen är värd? Sverige och andra i det avseendet goda krafter skulle kunna ställa sig i täten för en motrörelse när det gäller att påverka opinionen i Europa i dessa frågor.

Anf. 25 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Först vill jag ge några kommentarer till Sten Anderssons frågor.

Stickprovskontroller försvinner i sin nuvarande form vid ett EU-medlemskap. Sten Andersson förde fram Sverige som speciellt, eftersom landet är

Prot. 1993/94:70
4 mars 1994

*Svar på
interpellationer*

om än inte en ö så dock en halvö. Vi har litet större möjligheter att kontrollera dem som kommer över våra gränser.

I mitt svar nämnde jag att man på andra håll har fått högre effektivitet efter det att stickprovskontrollerna har plockats bort. Det land som jag då inte nämnde men avsåg var just ett land som utgör en ö: England. Där har man genom ett helt annat sätt att arbeta lyckats göra större kap än tidigare. Vi ser naturligtvis på hur man gör i olika länder när vi nu arbetar fram våra förslag till kompensatoriska åtgärder.

Det som Sten Andersson säger om att tullen gör stora beslag är korrekt. Men vi skall komma ihåg att merparten av tullens beslag inte görs på grund av stickprovskontroller utan på grund av kunskaper till följd av internationell samverkan. Vi får utökade möjligheter till samverkan som medlemmar i den europeiska unionen.

Widar Andersson efterlyser extrem tydlighet. Jag tror också att det är viktigt. Jag tror inte att det finns någon som svävar i villfarelse om regeringens syn på narkotikan och våra narkotikapolitiska mål. Jag vill passa på att vid detta tillfälle ge en komplimang direkt till Widar Andersson. Ingen kan heller sväva i tvivelsmål om att Widar Andersson har precis samma mål som regeringen har. Jag hoppas och tror att Widar Andersson skall kunna medverka till att fler är lika tydliga.

Jag inser också att det finns ett problem med den liberaliseringsdebatt – jag vill inte kalla det tendens – som finns. Det är inte en debatt som kan resultera i formella beslut som tvingar oss att ändra vår lagstiftning, men debatten är farlig. Jag är övertygad om att denna typ av debatt kan påverka osäkra föräldrar i deras uppfattning om hur de skall ställa sig till barnens eventuella experimenterande med narkotika. Det är den värsta skada som kan ske, därför att de som är bäst på att hindra narkotikamissbruket är de som står barnen närmast, nämligen föräldrarna.

Därför måste vi alla agera på olika sätt. Jag kan nämna att jag inte deltar i *något* internationellt sammanhang utan att utnyttja tillfället att diskutera med mina kolleger. Jag vet också att vi på de flesta håll möts av mycket stor respekt och att fler och fler vänder sig till oss för att få vårt stöd mot de få länder där liberaliseringstanken har slagit rot.

Det finns också skäl att notera att Stockholms stad – jag tror att det är i april – står som värd för en konferens med syfte just att motarbeta liberaliseringstendenserna. Jag är som moderat mycket stolt över att det är ett moderat initiativ.

Jag vill inte på något sätt polemisera, eftersom jag känner till Widar Anderssons uppfattning mycket klart. Jag är också tacksam och glad över att de nordiska socialdemokratiska partiledarna har uppmanat sina systerpartier ute i Europa att kämpa mot liberaliseringstendenserna. Det är ju socialdemokratiska partier i Europa som har ställt sig positiva i denna diskussion. Vi har alla ett stort ansvar, men socialdemokraterna har den bästa kanalen. Jag önskar att även miljöpartister och vänsterpartister i Sverige utnyttjar sina kanaler, eftersom Die Grüne och kommunisterna är de andra två grupper i Europa som pläderar för en liberalisering.

Vi hjälper till på alla sätt vi kan, och det är också mycket tydligt var vi står. Jag är övertygad om att framgången i Sverige beror på att det har rätt

så stor enighet. Jag vågar påstå att de partier i Sverige som har systerpartier med annan uppfattning har ett extra stort ansvar. Jag är övertygad om att Widar Andersson kommer att göra allt som står i hans makt för att vi skall kunna hjälpas åt.

Prot. 1993/94:70
4 mars 1994

*Svar på
interpellationer*

Anf. 26 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag har också sett uppgifterna från Storbritannien. Där har man i dag skaffat sig ett instrument som gör att man kan göra stickprovskontroller över hela ön. Den möjligheten är inte påtänkt i dag enligt representanter för Tullen. De säger att det är bra om man vid ett EU-medlemskap kan få den möjlighet som i dag både fransk och brittisk tull har.

Statsrådet säger att det inte är stickprovskontrollerna som ger mest effektivitet, men om man frågar tullarna på fältet säger de att det är så.

Vem som har rätt vet jag inte. Men de påstår i varje fall att det är på det sättet. Jag har litet svårt att förstå varför man tar bort ett instrument som trots allt tar 80 % av den narkotika som beslagtogs i Sverige. Det är helt uppenbart att mycket kommer att föras in den väg där man tidigare har stoppat.

Jag har svårt att förstå att rörligheten skulle begränsas. Om jag kommer till Sverige antingen via en flygplats, och passerar tullen där, eller via ett färjeläge, tar det inte så många minuter. Av alla dem som anländer med ett ekipage är det ett par stycken som man plockar ut och tittar på. Men trots att man inte tar ut fler har man ändå haft denna stora effekt.

Nu vet jag om att vi inte kan behålla det system vi har i dag. Ändå ber jag att statsrådet tittar på det land – Storbritannien, som statsrådet själv refererar till – där man har ökat effektiviteten och ser efter varför man har gjort det, och att tullen i Sverige – när vi förhoppningsvis blir medlemmar i EU – får exakt de möjligheter som man har i dag, med vilka man tydligen är så framgångsrik både i Frankrike och Storbritannien.

Anf. 27 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Den svenska enigheten är, som justitieministern underströk, en väldigt styrka. Självfallet har partierna och naturligtvis också andra folkrorelseorganisationer ett stort ansvar i sina kontakter, vilket jag också sade.

Regeringen kan i det här fallet företräda inte bara en i stort sett enig riksdag utan också ett enigt folk. De allra flesta svenska medborgare har en mycket negativ inställning till narkotika, och det måste vi använda. Det jag sade om regeringen var inte någon kritik riktad mot Moderata samlingspartiet. Regeringen har ett oerhört stort ansvar i kontakten med andra regeringar, med EU-organ, osv.

Är det något ansvar som faller litet extra på Moderata samlingspartiet är det detta. Moderaterna är sedan 20–25 år det stora Europapartiet. Det är nu kanske litet mer än övriga partier vid sina drömmars mål vid ett EU-avtal. Detta ger ett extra stort ansvar att inte blunda för de saker som t.ex. Sten Andersson i Malmö för fram i sin iver att nu äntligen bli medlemmar i denna europeiska union. Man får inte blunda för dessa svårigheter.

Själv vill jag säga att jag har oerhört svårt att tänka mig att Sverige skulle acceptera en ordning vid sina gränser där det blir lättare att föra in narko-

tika. Resultaten av de två kommittéer eller utredningar som nu pågår kan i mina ögon bara bli ett, dvs. någonting som liknar den engelska situationen.

Allting annat som ett resultat av utredningarna och kommittéerna skulle bli en ordning där man från tull, polis och allmänhet kan känna misstro över möjligheterna att begränsa införseln. Alla sådana resultat måste avvisas med skärpa. Det finns ingen anledning för oss att göra så.

Fru talman! Narkotikasituationen ute i Europa är intimt förknippad med en enormt hög arbetslöshet och en stor fattigdom bara några timmars flygresor härifrån. Den är också förknippad med en ganska stor informell eller svart sektor och arbetsmarknad som finns i många länder, inget land undantaget.

Därmed måste man se frågorna om narkotikan, de höga siffrorna för arbetslöshet som vi har i många europeiska länder, den svarta marknaden och den organiserade kriminaliteten som ett stort och allvarligt hot mot själva demokratin. Det kommer att undergräva trovärdigheten inte bara hos föräldrarna – fru justitieminister – utan också hos politiker, engagerade demokrater och aktiva medborgare i stort. Därför är det oerhört viktigt att regeringen är offensiv och mycket tydlig i dessa frågor.

Anf. 28 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det arbete som regeringen bedriver, och som jag också nämnde i mitt svar, syftar just till att vi skall kunna utnyttja de resurser vi har för att förhoppningsvis bli ännu bättre på att komma åt narkotika, och naturligtvis även illegala vapen och liknande, på väg till eller i Sverige.

Jag vågar påstå att vi har alla förutsättningar att bli bättre, eftersom vi vid ett medlemskap i den europeiska unionen får lösgjort stora resurser inom Tullen som i dag är engagerade i import- och exporthantering vid våra gränser. Det är det som större delen av Tullens resurser används för, och större delen av importen och exporten går mellan Sverige och nuvarande EU-länder. Vi har här en stor resurs.

Regeringen ser med allvar på denna fråga, och det är också därför som vi redan i början av 1992 startade arbetet för att finna former för kompensatoriska åtgärder. Jag har på grund av det pågående arbetet ett mycket gott hopp om att finna sådana former.

Jag vill ytterligare poängtera att hela regeringen har en gemensam syn i denna fråga och att detta är något som vi i alla sammanhang tar upp till diskussion. Jag vågar påstå att jag under de två år och litet mer som jag har suttit som justitieminister också har upplevt att man mer och mer utomlands – inte bara bland EU-nationerna, utan också på andra håll – lyssnar och intresserar sig för det sätt på vilket vi arbetar.

Det är helt rätt som Widar Andersson säger: Vi får inte blunda för problemet. Jag vågar nog påstå att vi har ögonen vidöppna och försöker utnyttja alla de vägar som finns för att Sverige aldrig skall behöva ge upp målet ett narkotikafritt samhälle.

Anf. 29 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag vill bara ställa en mycket kort fråga. Statsrådet sade fullt riktigt att många som i dag är anställda inom Tullen kommer att bli överflö-

diga vad gäller deras nuvarande arbetsuppgifter. Jag vet en del som t.o.m. är oroade för att de skall bli arbetslösa. Nu sades här någonting att man tack vare detta skulle kunna få bättre resurser för att få tag på det knark som förs in illegalt.

Jag vet att statsrådet inte kan garantera någonting för framtiden. Men kan jag tolka statsrådet så, att de i dag anställda inom Tullen – som kanske inte utför direkta tulltjänster, men har andra uppgifter på fältet – i framtiden när deras nuvarande uppgifter blir överflödiga kommer att erhålla en utbildning så att de kan delta i det arbete som gör att vi blir ännu effektivare att bekämpa det knark och de illegala varor som man försöker föra in i Sverige?

Anf. 30 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag är väl medveten om den oro som finns bland personalen inom Tullen. Jag har också full förståelse för detta. Det är helt mänskligt att oro sig för en osäker framtid. Man vet att förändringar kommer, men man vet inte hur de kommer att se ut.

Jag kan naturligtvis inte ge några garantier som de enskilda individerna inom den nuvarande tullverksamheten kan ta till sig. Dessutom kan jag för litet, eftersom Tullen som sådan ligger under Finansdepartementet. Men det arbete som jag talat om bedriver vi gemensamt.

Utgångspunkten för vårt arbete är att med de förändringar som uppkommer, och de lösgjorda resurser som vi därmed får, på bästa sätt hitta vägar för att bli ännu bättre på att kontrollera bl.a. narkotikan i Sverige. Vad det kommer att innebära för de enskilda individerna förstår säkert Sten Andersson i Malmö att jag inte kan uttala mig om. Men vi ser möjligheten att använda lösgjorda resurser för att lägga extra kraft på annat viktigt arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1993/94:126 till utbildningsutskottet
1993/94:142 till justitieutskottet

Motionerna
1993/94:K34 och K35 till konstitutionsutskottet

6 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
1993/94:151 Rättssäkerhet vid beskattningen

Prot. 1993/94:70
4 mars 1994

*Svar på
interpellationer*

Förslag

1993/94:TK2 Skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av Riksdagsutredningens förslag om författningsändringar och riktlinjer för den statliga budgetprocessen

Redogörelse

1993/94:RR5 Riksdagens revisorers berättelse över granskningen av Riksbankens verksamhet under år 1993

7 § Anmälان om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 3 mars

1993/94:104 av *Peeter Luksep* (m) till utrikesministern om den setukesiska folkgruppen:

När Estland återfick sin självständighet 1991 kom gränsen mot Ryssland att följa den av Stalin 1945 dragna gränsen mellan de estniska och ryska sovjetrepublikerna och inte den mellan Estland och Sovjetryssland i fredsavtalet 1920 överenskomna gränsen.

Stalin flyttade hela den estnisk-ryska landgränsen västerut. Eftersom huvuddelen av gränsen går i Peipussjön berör Stalins gränsändringar två gränsavsnitt: dels vid Narva i norr, dels vid Petseri i söder. En liknande gränsändring gjordes för övrigt i nordöstra Lettland.

Gränsändringen i söder har skapat ett minoritetsproblem öster om gränsen. Petseriområdets ursprungliga befolkning – setukeserna, som talar en estnisk dialekt och som i stor utsträckning betraktar sig som estniska medborgare – finner mycket liten förståelse hos ryska myndigheter.

Problemen är av många slag. Slående är redan skillnaden i Rysslands inställning till lokal gränspassage. Vid Narva, där befolkningen på den ryska sidan är beroende av arbeten i Narva och där befolkningen på estnisk sida i stor utsträckning är rysk, är lokal gränspassage med enbart ID-kort enkelt. Vid Petseri är det svårt att komma över gränsen också med giltigt pass. Nyligen arresterades en rådgivare till Estlands statsminister efter en fullt laglig gränspassage. Först när hennes position uppdagades släpptes hon.

Många setukeser betraktar sig som estniska medborgare. Enligt estnisk lag får de som före den sovjetiska ockupationen hade estniskt medborgarskap, liksom deras barn, registrera sig som estniska medborgare. Därigenom får de också delta i estniska val. Men när det var val i Estland försvårades gränspassagen ännu mer, och i dagarna har ryske vice utrikesministern Krylov i ett uttalande angripit Estland för att "illegalt ha gett ryska invånare estniska pass".

Positivt är att setukeserna kunnat få i gång skolundervisning på estniska. Lokala myndigheter har inte precis underlättat det, men inte hindrat heller.

Samtidigt finns det starka antiestniska stämningar som försvårar för dem

som inte döljer sin härkomst, t.ex. att behålla sitt jobb. I vissa fall har man gått till direkt diskriminering, t.ex. genom att kräva mångdubbelt högre hyra, betald i hårdvaluta, av boende med etniskt medborgarskap.

Estlands ståndpunkt är att eftersom Estland ockuperades illegalt av Sovjet 1940 och eftersom varken Sovjet eller Ryssland sagt upp fredsavtalet från 1920 så skall gränserna enligt fredsavtalet återställas. Rysslands formella inställning till ockupationen liksom till 1920 års fredsavtal är visserligen något oklar, men Ryssland har bestämt avvisat varje återgång till fredsavtalets gränser. Självfallet varken vill eller kan Estland driva igenom några ändringar ensidigt. En återgång är också osannolik, därför att området numera förmodligen har rysk majoritet.

Situationen kring gränsen vid Petseri är oroväckande. Internationella åtgärder för att underlätta för de människor som drabbats av ännu en av Stalins illgärningar skulle vara av stort värde. Såväl Baltikum som nordvästra Ryssland prioriteras i svenskt östsamarbete. Nu vore det värdefullt om Sverige visade samma intresse för den setukesiska minoriteten i Petseriområdet som för den ryska minoriteten i nordöstra Estland.

Med anledning av vad som ovan anförts vill jag fråga utrikesministern:

1. Avser utrikesministern att i lämpligt sammanhang aktualisera setukesernas situation?

2. Kan projekt till stöd för setukesernas skolor, kultur e.d. inrymmas i det svenska östsamarbetet?

1993/94:105 av *Georg Andersson* (s) till kulturministern om kvotflyktingar:

Regeringen fattade i juni 1993 principbeslut angående asylsökande från Bosnien som innebar att man kunde räkna med att permanent uppehållstillstånd skulle komma att beviljas för de flesta bosnier som redan kommit till Sverige. Enligt kulturministern skulle beslutet om permanent uppehållstillstånd också kunna leda till en markant ökning av antalet asylsökande bosnier. Denna förmodade ökning var en av anledningarna till införandet av viseringstvång (den 21 juni 1993). Kriget i Bosnien-Hercegovina hade då pågått i över ett år. Som ytterligare skäl för visumtvånget anfördes att mottagandet av flyktingarna skulle ske i ordnade former samt att de personer som beviljas fristad här i landet verkligen är i behov av skydd.

Kulturministern har bl.a. i kommittédirektiv 1992:51 uttryckt farhågor avseende flyktingars möjligheter till skydd i ett annat land vid införande av viseringstvång. Eftersom beslutet om införande av visumtvång för bosnier ändå fattades, måste den bedömningen ha gjorts att det i detta fall inte skulle påverka människors möjlighet till skydd. Emellertid är flyende bosniers möjlighet att söka visum till Sverige försvinnande små. I hemlandet är det i praktiken omöjligt. Deras enda möjlighet är att ta sig ut ur Bosnien-Hercegovina och ansöka om visum från ett annat land. För majoriteten av bosnierna är detta andra land Kroatien. Problemet är att Kroatien inte alltid släppt in bosnier utan befintligt visum till tredje land. Det svenska viseringstvånget innebär således ett mycket påtagligt hinder.

Detta förhållande var i och för sig lätt att förutse.

Beslutet om införande av visumtvång för bosnier åtföljdes av ett löfte från

regeringen om en kraftig höjning av antalet kvotflyktingar. Infriandet av detta löfte dröjde emellertid. Först i december 1993 kunde riksdagen fatta beslut om att, utöver en tidigare beslutad kvot på 1 800 flyktingar, ytterligare 6 000 kvotplatser skulle erbjudas, varav 5 500 skulle gälla flyktingar och andra personer i behov av skydd från f.d. Jugoslavien och 500 från andra områden i världen. Antalet kvotflyktingplatser detta budgetår är med andra ord 7 800. Av dessa kan 7 300 fyllas av flyktingar från f.d. Jugoslavien.

Under detta budgetårs första sju månader har Sverige emellertid tagit emot endast 360 kvotflyktingar. Planer finns på att låta ca 600 komma till Sverige någon gång i mars.

Sveriges uttalade ambition att erbjuda en fristad åt mer än 7 000 kvotflyktingar från f.d. Jugoslavien ser således inte ut att bli uppfylld på långt när. Detta är ytterst beklagligt. Mot bakgrund av de svåra förhållanden som hundratusentals människor i f.d. Jugoslavien nu varit utsatta för under snart tre år är det uppenbart att många är i trängande behov av det skydd som Sverige skulle kunna ge inom ramen för ett överförande av kvotflyktingar. Även i många andra delar av världen är antalet skyddsbehövande mycket stort. Det totala antalet flyktingar har under de senaste åren fortsatt att öka. Trots det har Sverige medverkat till överföring av bara ett mycket ringa antal kvotflyktingar. Detta ger anledning till följande frågor:

1. Vad har regeringen gjort och vad avser regeringen göra för att de deklarerade intentionerna angående överföring av kvotflyktingar från f.d. Jugoslavien skall kunna uppfyllas?

2. Har Sveriges insatser för kvotflyktingar från f.d. Jugoslavien utförts på ett tillfredsställande sätt?

3. Vilka insatser gör regeringen och berörda myndigheter för att på ett tillfredsställande sätt tillgodose önskemålen om invandring av anhöriga till kvotflyktingarna?

4. Vilka insatser gör regeringen för att möjliggöra mottagande av kvotflyktingar från andra områden än f.d. Jugoslavien?

1993/94:106 av *Rose-Marie Frebran* (kds) till statsrådet Bo Lundgren om beskattningen av hushållstjänster:

I dag är ca 600 000 människor arbetslösa eller i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Bland ungdomar under 25 år är var femte öppet arbetslös, trots massiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det strukturella sysselsättningsraset har pågått under lång tid, men genom att skattevägen expandera of-fentlig sektor gick problemen länge att dölja. När vi nu står med världens högsta skattetryck och ett kraftigt statsfinansiellt underskott är detta inte längre möjligt.

De nya jobben måste komma i den privata sektorn och då i stor utsträckning i olika former av tjänsteföretag. Det gäller att få maximal sysselsättningseffekt av den tillväxt vi nu börjar uppleva. Det krävs då en politik som samtidigt främjar kompetens och kunskapsintensiva företag, som minskar beskattningen av arbete och som öppnar upp arbetsmarknaden för nya typer av arbeten.

I avvaktan på utrymme för generella sänkningar av arbetsgivaravgifter el-

ler tjänstemoms bör strategiska skattesänkningar göras på särskilt priskänsliga tjänster.

Hushållsarbetet är en förutsättning för marknadsarbetet. Genom att jämföra de varor och tjänster som kan köpas för lönen från en timmes marknadsarbete med de varor och tjänster som en timmes hushållsarbete skapar avslöjas att produktiviteten ofta är högre i hushållssektorn än i den formella ekonomin. Genom de orimliga skattekilarna, ca 60 %, försvåras dock en rationell och vettig produktion av hushållstjänster på marknaden. Undantagen är höginkomsttagare och de som kan tänka sig att utnyttja svart arbetskraft.

För en tid sedan redovisade regeringens utredare Lars Vinell ett förslag på hur barnfamiljers tjänsteköp av en begränsad typ av tjänster skulle kunna stimuleras. En studie som redovisas i utredningen visar att drygt en miljon svenskar är beredda att ta anställning i hem eller i företag som producerar hushållstjänster. Ungefär lika många är intresserade av att köpa hushållstjänster av olika slag. Enligt en försiktig bedömning skulle hans förslag, rätt för barnfamiljer med barn upp till 13 år till ett avdrag på upp till 70 000 kr med en sänkt arbetsgivaravgift för anställda i hushåll, skapa 20 000 arbetstillfällen.

Andra förslag med samma eller mer omfattande inriktning har redovisats av bl.a. Ann-Marie Pålsson.

Det finns dock problem med dessa förslag. Bl.a. kan det finnas ett långsiktigt problem med att locka för mycket och/eller fel arbetskraft till denna sektor. Dessutom innehåller förslagen administrativa problem och gränsdragningsproblem i varierande grad.

En del av dessa problem löses – och ytterligare några fördelar tillkommer – med det förslag till u-skattsedel som kds presenterade i somras. Förslaget innebär att ungdomar under 25 år som varit arbetslösa en tid får rätt att sälja en begränsad kategori tjänster till privatkunder utan moms och med kraftigt reducerade arbetsgivaravgifter. Tjänsterna skulle kunna vara exempelvis trädgårdsarbete, snöskottning, städning, tvätt, bilvård etc.

Genom den övre åldersgränsen kommer ingen arbetskraft att permanentas i dessa jobb. Initiativet läggs hos ungdomarna som blir egna företagare. Att utföra och sälja hushållstjänster kan knappast vara ideologiskt stötande om alternativet är arbetslöshet.

De som i större eller mindre utsträckning kan förväntas utnyttja eller utföra dessa tjänster kan inte anses gynnas på något otillbörligt sätt. För att citera Lars Vinell: "De gynnas i samma mening som en oskyldigt gripen blir gynnad när han eller hon befrias från sina handbojor."

Med anledning av ovanstående vill jag fråga skatteminister Bo Lundgren följande:

1. Finns det enligt skatteministern några problem som hindrar införandet av en u-skattsedel?
2. Är skatteministern beredd att verka för att skyndsamt genomföra det ovan beskrivna förslaget om en u-skattsedel?

8 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställts

den 3 mars

1993/94:388 av *Birgitta Wistrand* (m) till statsrådet Bo Lundgren om skatteavdrag för sponsring av kultur:

I olika sammanhang uppmuntrar regeringen kulturinstitutioner som museer och teatrar att ekonomiskt samarbeta med företag och andra sponsorer, om det kan ske, utan att handlingsfriheten inskränks när det gäller verksamhetens innehåll och omfattning. Ett sådant samarbete har nu byggts upp mellan en rad institutioner och företag till båtнад för bägge.

När det t.ex. gäller museerna beräknas ca 30 % av deras disponibla medel komma från andra källor än myndighetsanslagen. Utställningen Den Svenska Historien hade t.ex. aldrig kunnat komma till stånd utan sponsring. Detsamma gäller en rad musikinstitutioner vars internationella verksamhet ofta byggt på sponsring.

För sponsring av idrott medges oftast skatteavdrag. Däremot gäller inte samma regel för sponsring av kultur.

Vilka åtgärder avser skatteministern vidta för att sponsring av kultur skall bedömas på samma sätt som sponsring av idrott?

1993/94:389 av *Pär Granstedt* (c) till utrikesministern om de ryska trupperna i Estland:

Enligt uppgift är Ryssland inte längre berett att infria sina åtaganden inför bl.a. ESK beträffande trupptillbakadragande från Estland och bedriver militär utpressning mot detta land.

Vilka initiativ vidtar Sverige inom ESK och i övrigt med anledning av den uppkomna situationen?

1993/94:390 av *Lars Sundin* (fp) till utrikesministern om de ryska trupperna i Estland:

Samtalen om de ryska truppernas reträtt från Estland har enligt pressuppgifter avbrutits.

Hur kan den svenska regeringen medverka till att den ryska regeringen håller sina tidigare utfästelser om ett tillbakadragande senast den 31 augusti?

9 § Kammaren åtskildes kl. 10.35.

Prot. 1993/94:70

4 mars 1994

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Fredagen den 4 mars

1 § Meddelande om information från regeringen	1
Talmannen	
2 § Svar på interpellation 1993/94:86 om handel med returglas	1
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Magnus Persson (s)	
3 § Svar på interpellation 1993/94:91 om åtgärder mot rasism	4
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Johan Lönnroth (v)	
Ulf Eriksson (nyd)	
Talmannen (om debattreglerna)	
4 § Svar på interpellation 1993/94:92 om narkotikabekämpning vid EU-medlemskap	14
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Widar Andersson (s)	
5 § Hänvisning av ärenden till utskott	23
6 § Bordläggning	23
7 § Anmälan om interpellationer	
1993/94:104 av Peeter Luksep (m) om den setukesiska folk- gruppen	24
1993/94:105 av Georg Andersson (s) om kvotflyktingar	25
1993/94:106 av Rose Marie Frebran (kds) om beskattningen av hushållstjänster	26
8 § Anmälan om frågor	
1993/94:388 av Birgitta Wistrand (m) om skatteavdrag för sponsring av kultur	28
1993/94:389 av Pär Granstedt (c) om de ryska trupperna i Est- land	28
1993/94:390 av Lars Sundin (fp) om de ryska trupperna i Est- land	28

